

PROFESOR EMERIT CONSTANTIN
MOTAȘ – OM DE ȘTIINȚĂ, INEGALABIL
PROFESOR UNIVERSITAR, ORGANIZATOR
ȘI FONDATOR DE INSTITUȚII ACADEMICE

Dumitru MURARIU¹

dmurariu@antipa.ro

ABSTRACT: The distinguished zoologist Constantin Motaș was educated in the Faculty of Sciences – „Al. Ioan Cuza” University of Iași, having as mentors Paul Bujor – Chief of Comparative Morphology Chair and Ion Borcea – Chief of Zoology Chair. After graduated, Motaș specialized in hydracarians and in 1928 he got his PhD title with the topic *Contributions à la connaissance des hydracariens français, particulièrement du sud-est de la France*, defended to the Institut of Fisheries and Applied Hydrobiology – University of Grenoble. After several years as teacher to the Applied Zoology and Entomology – Faculty of Agricultural Sciences in Chișinău, Motaș came back to the Faculty of Sciences in Iași, as successor of Ion Borcea, to Zoology Chair. In the same time he was in charge with direction of the Natural History Museum and of the Zoological Marine Station from Agigea – both affiliated to Iași Faculty of Biology. After 1940 Motaș moved to the Bucharest’s Faculty of Biology as successor of Andrei Popovici-Bâznoșanu, giving lectures of Zoology and also being in charge with direction of Sinaia Zoological Station and of the National Museum of Natural History. After the Second World War, Motaș rebuilt destroyed M.N.H. and University of Bucharest – as Deputy Rector. In 1956 Motaș founded the Central Institute of Sepelology „Emile Racovitza” from Bucharest and reorganized biospeleological research in Cluj, where first Institut of Speleology was founded in 1920 by Emile Racovitza. Motaș invented the term freatobiology – a branch of Limnology – his first specialization. Constantin Motaș was an exceptional scientist, teacher, organizer of academic institutions, with unusual sense of humour and impeccable behavior in society.

---

¹ Membru corespondent al Academiei Romane; doctor in biologie, director al Institutului de Biologie al Academiei Romane, prim-vicepreședinte al Comitetului Roman de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Romane; președinte de onoare al Asociației Cultural-Științifice „Dimitrie Ghika – Comănești”.

KEYWORDS: Constantin Motaș, the National Museum of Natural History, Emile Racovitza, Ion Borcea, limnology, hydrobiology

Numele Constantin Motaș este înscris cu cinste în galera marilor oameni de de știință ai țării, cu o lăudabilă activitate creatoare și cu deosebite aptitudini de organizator și conducător de instituții de învățământ superior, de cercetare științifică și de muzeologie. Este vorba despre conducerea Stațiunilor de Cercetări Zoologice de la Agigea și de la Sinaia, a Institutului Central de Speologie „Emil Racoviță”, conducerea Muzeelor de Istorie Naturală din Iași și din București, și nu în ultimul rând – în calitatea sa de Prorector, din care s-a ocupat de reparațiile Universității din București, cu căminele și laboratoarele distruse după al Doilea Război Mondial.

Constantin Motaș a fost zoolog, pregătit în școala marelui morfolog ieșean Paul Bujur și al renumitului zoolog Ion Borcea, iar principalele sale lucrări au fost de biospeologie, domeniul în care a creat și termenul de freatobiologie, ca nouă ramură a Limnologiei.

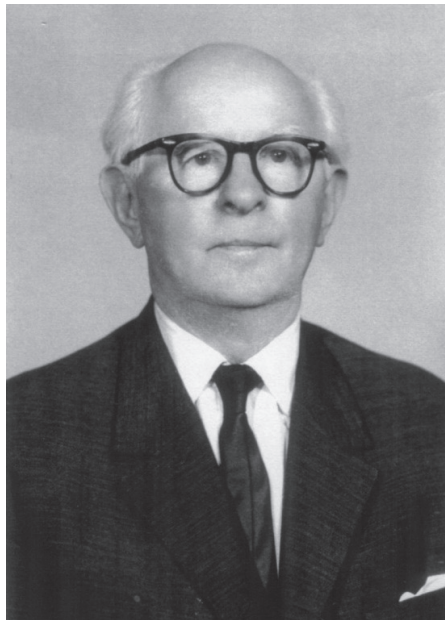

Foto: Profesorul Constantin Motaș
(08.07.1891 – 15.01.1980)

După anul 1915, când a absolvit Facultatea de Științe a Universității din Iași a fost numit asistent suplinitor la Laboratorul de Zoologie al Facultății, condus de profesorul Ion Borcea. În 1921 a devenit Șef de lucrări practice de zoologie, iar în 1925 – conferențiar suplinitor de Zoologie aplicată și Piscicultură. A abordat studiul hidracarienilor din fauna României, devenind o autoritate științifică mondială, în acest grup. A făcut un stagiu de lucru la Institutul de Zoologie al Universității din Basel, sub îndrumarea profesorilor F. Zschokke și C. Walter.

Grație recomandării lui Emil Racoviță, Constantin Motaș a petrecut un alt stagiu de lucru la Institutul de Piscicultură și Hidrobiologie Aplicată al Universității din Grenoble, unde și-a pregătit și a susținut în anul 1928, teza de doctorat cu tema *Contributions à la connaissance des hydracariens français, particulièrement du sud-est de la France*. Teza a fost rezultatul muncii sale tenace și al cercetărilor minuțioase, descriind peste 120 de specii de hidracarieni din Munții Vosgi, Jura și Pirinei – primele cercetări asupra acestor minuscule arahnide acvatică în Franța.

Prin obținerea titlului de diplomat al Învățământului Superior de Hidrobiologie și Piscicultură (în anul 1926) și al celui de doctor în Științe Naturale cu diplomă de Stat, cu mențiunea „très honorable, avec les félicitations du jury” (în anul 1928), Profesorul Constantin Motaș a fost consacrat definitiv domeniului zoologie.

Revenit în țară, Constantin Motaș și-a continuat activitatea didactică și științifică la Facultatea de Științe din Iași, iar în 1930 a obținut titlul de docent în specialitatea zoologie și de conferențiar titular la aceeași facultate.

În 1932 a fost numit Profesor agregat la catedra de Zoologie Aplicată și Entomologie – Facultatea de Științe Agricole din Chișinău – apoi în 1936 a fost titularizat pe gradul de profesor la aceeași catedră.

Între anii 1936–1940 a ocupat funcția de profesor stagiar de Zoologie descriptivă și din 1937 a devenit profesor titular la Facultatea de Științe a Universității “Al. I. Cuza” din Iași. Tot în Iași, în anii 1939–1940 a predat un curs de biologie generală la Școala Normală Superioară.

După stingerea din viață a Profesorului Ion Borcea, Constantin Motaș l-a succedat atât la conducerea Muzeului de Istorie Naturală din Iași (1936–1941), cât și ca director al Stațiunii de Zoologie Marină de la Agigea (1937–1941).

În perioada 1940–1949, Constantin Motaș a fost titularul cursului de

Zoologie la Facultatea de Biologie – Universitatea din București. Din acea poziție, între anii 1941–1949 l-a succedat pe profesorul Andrei Popovici-Bâznoșanu la direcția Stațiunii Zoologice de pe Dealul Cumpătu – Sinaia. Apoi, după un scurt interimat al profesorului Mircea Paucă – succesor direct al Dr. Grigore Antipa (după 9 martie 1944), profesorul Motaș a cumulat și funcția de director al Muzeului Național de Istorie Naturală din capitală, în perioada 5 martie 1945 – 20 mai 1949.

Se poate spune că activitatea științifică a profesorului Constantin Motaș s-a dezvoltat pe trei direcții principale: hidrobiologie; piscicultură; entomologie. Astfel, profesorul Motaș a fost un exemplu de specialist care, specializat în cele trei domenii a știut să combine în mod strălucit cercetarea fundamentală cu cea aplicată. Și-a continuat cercetările sistematice, de biologie și biogeografie asupra hidracarienilor, dar a elaborat și valoroase lucrări cu studii fundamentale și cu aplicații practice: *Punerea în valoare a apelor de munte* (1939); *Cercetări hidrobiologice în bazinul râului Bistrița (Carpații Orientali)* (1944); *Cercetări asupra biologiei izvoarelor și apelor freatice din partea centrală a Câmpiei Române* (1962 – în colaborare).

Deoarece după bombardamentele armatelor aliate din 4 aprilie și 23 august 1944, așa cum a notat Paucă (1998) „... colecțiile și clădirea (Muzeului n.n.) ajunseseră într-o adevărată stare jalnică, din cauza bombardamentelor repetate...”, iar muzeul era la un pas de dispariție, Ministerul Învățământului l-a numit director titular al Muzeului, pe profesorul Constantin Motaș. Cu spiritul său de foarte bun organizator și convingător în memoriile pentru dobândirea suportului financiar (50 milioane lei în 1945 și 100 milioane lei în 1946) a reușit să pună la adăpost colecțiile științifice (cu mare valoare patrimonială), a salvat și a refăcut clădirea distrusă și a restaurat exponatele reprezentative, deteriorate.

După o regretabilă perioadă de suferințe și umiliri pe motive politice, la insistența profesorului Constantin Motaș i s-a încredințat direcția Institutului de Speologie „Emil Racoviță”, cu înființarea unui centru la București și cu revigorarea celui inițial, de la Cluj (v. Hotărârea Consiliului de Miniștri Nr. 1189/1956). Cu acea ocazie s-a și completat echipa Institutului din Cluj, unde în anul 1950 nu mai lucra decât un singur specialist. În anul 1960, Institutul de Speologie „Emil Racoviță” a fost transferat de la Ministerul Învățământului, la Academia Română. Numărul lucrărilor publicate (cele mai multe în reviste străine) a crescut cantitativ și calitativ.

Munca neobosită de profesor universitar, nu l-a îndepărtat de cercetările sistematice, biologice și de biogeografie a hidracarienilor din fauna României și din lume, descriind sute de noi taxoni: specii, genuri, subfamiliile și familii.

Cercetările sale asupra pânzelor freatice l-au condus la crearea în anul 1957 a unei noi ramuri a limnologiei – freatobiologia, care se ocupă de cercetarea biologică a mediului acvatic subteran, din sedimentele clastice neconsolidate, din vecinătatea cursurilor de apă.

Pentru profesorul Constantin Motaș, descrierea lumii vii subterane trebuia urmată de explicarea originii acesteia, ceea ce evidențiasă Emil Racoviță în reflecțiile sale de biogeografie. Astăzi, noile generații de cercetători continua investigarea filogeniei organismelor din apele subterane, superficiale, prin aplicarea tehnicilor moderne, complementare, dar edificatoare în clarificarea incertitudinile -sistematicii.

La recomandarea lui Emil Racoviță, Constantin Motaș a fost ales membru corespondent al Academiei Române în anul 1937, iar în 1948 a fost titularizat și din păcate – exclus după numai 12 zile în același an, cu ocazia reorganizării Academiei. Calitatea de membru titular al Academiei Române i s-a redat postmortem, abia în anul 1990.

Ca semn de recunoaștere a valoroaselor sale cercetări științifice, Constantin Motaș a fost ales membru al mai multor societăți profesionale și al unor instituții: Societatea Internațională de Limnologie Teoretică și Aplicată; Societatea Zoologică a Franței; Muzeului National de Istorie Naturală din Paris; al Secțiunii de Piscicultură FAO. A fost cooptat în Comitetele de redacție ale mai multor reviste periodice, internaționale: „Acarologia”, „International Journal of Speleology” etc.

Constantin Motaș a fost o personalitate științifică de excepție, cu o înaltă competență profesională și cu ingeniozitate în cercetările sale științifice, cu o rară vocație a omului de catedră; a fost un erudit povestitor, cu un deosebit simț al umorului din care nu lipseau nuanțele critice și cu un deosebit talent de ilustrator al peisajelor din excursiile în natură, și de portretist al savanților care i-au fost dragi. Peste toate, Constantin Motaș a fost un Om de mare curaj civic, de o impecabilă ținută morală, un prieten de nădejde al celor din jur și nu în cele din urmă – un mare patriot.

Bibliografie

- [1] Băcescu, M., 1973 – Allocution: 69–71. *În*: Livre du cinquantenaire de l'Institut de Spéologie „Émile Racovitza”. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București: 654.
- [2] Bănărescu, P.M., 1955 – Constantin Motaș, precursor al biogeografiei în România. *Academica*, Anul V, 11 (59): 19–20.
- [3] Botnariuc, N., 1973 – Allocution: 73–76. *În*: Livre du cinquantenaire de l'Institut de Spéologie „Émile Racovitza”. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București: 654.
- [4] Botnariuc, N., 1995 – Profesorul Constantin Motaș. *Academica*, Anul V, 11 (59): 19.
- [5] Cajal, N., 1995 – Constantin Motaș – un mare biolog. *Academica*, Anul V, 11 (59): 18.
- [6] Cărăușu, S., 1973 – Allocution: 63–67. *În*: Livre du cinquantenaire de l'Institut de Spéologie „Émile Racovitza”. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București: 654.
- [7] Danielopol, D. L., 1995 – Concepția lui Constantin Motaș despre freatobiologie în perspectiva dezvoltărilor moderne ale ecologiei acvatice subterane. *Academica*, Anul V, 11 (59): 20.
- [8] Marinescu, Al., 1995 – Constantin Motaș – conducător de instituții muzeale. *Academica*, Anul V, 11 (59): 23.
- [9] Motaș, C. Jr., 1995 – *Tata*. *Academica*, Anul V, 11 (59): 22.
- [10] Murgoci, A., 1973 – Allocution: 57–61. *În*: Livre du cinquantenaire de l'Institut de Spéologie „Émile Racovitza”. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București: 654.
- [11] Negrea, Șt., 1995 – Constantin Motaș – naturalist, artist, scriitor și propagator al culturii. *Academica*, Anul V, 11 (59): 21–22.
- [12] Negrea, Șt., Marinescu, Al., 1995 – Academicianul Constantin Motaș. *Academica*, Anul V, 11 (59): 24.
- [13] Orghidan, T., 1973 – Allocution: 77–79. *În*: Livre du cinquantenaire de l'Institut de Spéologie „Émile Racovitza”. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București: 654.
- [14] Racoviță, Gh., 1995 – Emil Racoviță și Constantin Motaș – ctitori de speologie românească. *Academica*, Anul V, 11 (59): 21.